

Jarosław Janowski

Postojanje i prolaznost: antička ideja broja u konceptualnoj umjetnosti

Konceptualna narav brojeva ogleda se u konceptualnoj umjetnosti koja se bavi pitanjem vremena i prolaznosti. Takav pristup broju je povratak konceptu koji je broj imao na početku antičke filozofije. Matematika je tada bila oblik kontempliranja o vječnome i onome što nadilazi čulna čovjekova iskustva. Vrijeme je specifičan pojam u ljudskome postojanju koji predstavlja samo trenutak sadašnjosti između prošlosti i budućnosti. Je li moguće pokazati ili čak zamisliti vječnost ili milijun godina? Poljski umjetnik Marian Opałka pokušao je pristupiti ovom problemu. Od 1965. godine proveo je radni vijek slikajući brojeve u slijedu od jedan do nedostižne beskonačnosti. Japanski umjetnik On Kawara započeo je sličan izazov. Njegovo umjetničko djelo pod nazivom *Milijun godina* je zapis o milijun godina u prošlosti i budućnosti. Umjetnik je opisao ljudski život kao prolaznost negdje unutar nepojmljive količine nestalih godina. U antici je matematika bila nepromjenjiva te je postala ideal koji nadjačava osjetila i stvara objektivni poredak. Očaranost kozmičkim pojavama, njihovom cikličnošću, nepromjenjivošću te matematičkim pravilima koja su njima upravljala, postalo je dio svemira matematičkih ideja. *Kosmos* je bio u suprotnosti svemu zemaljskom, slučajnom, promjenjivom, neispravnom i neuhvatljivom. Filozofska koncepcija kozmosa rezultirala je novim pogledom na božanstvo postojanja, suprotno užasu smrti koje je dio ljudskog iskustva. Stoga bi, prema drevnim konceptima, oblik umjetničkog djela trebao odražavati vječni kozmički poredak. To je moralo jamčiti trajnu vrijednost umjetničkog djela. Matematičari su u antičkoj Grčkoj tumačili „red“ kao ispravne proporcije prikazane odnosom između prirodnih brojeva. Zbog toga je to postao temelj *kanona* koji se koristio u likovnim umjetnostima. Matematika koja se primjenjuje u umjetnosti u početku nije imala za cilj metafiziku i ljudsko postojanje, već je bila svedena na tvrdnju da se osjetilni poredak može postići pravim proporcijama. U modernom dobu, umjetnost je prestala koristiti matematički argument sve dok, neočekivano, matematički pojmovi nisu našli svoje mjesto u konceptualnoj umjetnosti i svojoj izvornoj primjeni preuzetoj iz antičke filozofije. Broj je vratio izgublenu vrijednost simbola postojanja.